

บทคัดย่อ

โครงการแนวทางการจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนเกาะนกเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนโดยชุมชนมีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของกระบวนการสร้างชุมชนเกาะนกจากสมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน 2) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชุมชนเกาะนก 3) เพื่อศึกษากระบวนการการใช้ประโยชน์ที่ดินและการวางแผนชุมชนบ้านเกาะนก 4) เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงปัจจัยครอบคลุมและระดับสาธารณะชุมชน 5) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินเกาะนกเพื่อรักษาสภาพทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

จากผลการศึกษาหมู่บ้านมีที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน ที่ดินสาธารณะและ ที่ดินอื่นๆ โดยพบว่า ที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัย 189 ครัวเรือน จำนวน 103 ไร่ เฉพาะที่ดินที่ไม่มีสิทธิ ซึ่งมีทั้งบ้านเลขที่ถาวรและไม่ถาวรคิดเป็น 4% ของพื้นที่ ที่ดินที่ทำกิน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) สวนยางพารา 145 แปลง จำนวน 1,540 ไร่ เฉพาะที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์โดยยางพาราที่ให้ผลผลิตแล้ว 1,115 ไร่ ยางพาราที่ยังไม่ให้ผลผลิต 425 ไร่ โดยส่วนใหญ่เจ้าของสวนจะจ้างให้มีคนกรีดยางและบางสวนก็เจ้าของสวนกรีดยางเองคิดเป็น 2 ใน 3 ส่วน มีทั้งหมด 66 % ของพื้นที่ 2) ปาล์มน้ำมัน 22 แปลง จำนวน 510 ไร่ เฉพาะที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์โดยปาล์มน้ำมันที่ให้ผลผลิตแล้วประมาณ 310 ไร่ และยังไม่ให้ผลผลิต 200 ไร่ ทั้งหมดมี 22 % ของพื้นที่ 3) ผลไม้ 30 แปลง จำนวน 133 ไร่ เฉพาะที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์โดยส่วนใหญ่จะเป็นผลไม้ตามฤดูกาล มี ลองกอง ลำไยทุเรียน เงาะ มังคุด มะละกอ ทั้งหมดมี 6 % ของพื้นที่ สำหรับที่ดินสาธารณะ มีจำนวน 5 แปลง จำนวน 115 ไร่ เฉพาะที่ดินที่ไม่มีเอกสาร ได้แก่ ศาลาหมู่บ้าน 3 แห่ง แหล่งน้ำประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง มัสยิด(บาหลี) ทั้งหมดมี 0.5 % ของพื้นที่ และที่ดินอื่นๆ มีโรงเรียน 2 แปลง จำนวน 21 ไร่ เฉพาะที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์มีนักเรียนในแต่ละปีการศึกษาประมาณ 85-100 คน โดยเป็นนักเรียนในพื้นที่ทั้งหมดคิดเป็น 0.9 % ของพื้นที่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นกล้าอันดามัน 1 แปลง จำนวน 1 ไร่ เฉพาะที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์มีเด็กเล็กในแต่ละปีประมาณ 18-30 คนโดยมีทั้งเด็กเล็กในพื้นที่แล้ว นอกพื้นที่คิดเป็น 0.1 % ของพื้นที่

ผลจากการศึกษากระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทางทีมนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลประวัติการครอบครองที่ดินตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรายแปลง การใช้ประโยชน์ของที่ดินตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันรายแปลง การลงพื้นที่จับค่าพิกัด GPS รายแปลง เพื่อจัดทำแผนที่ทำมือ การจัดทำระบบข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินชุมชนบ้านเกาะนก จัดเวทีวิเคราะห์ปัญหาโดยเชิญนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์ด้านปัญหาที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์มาให้ข้อเสนอแนะและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิธีการและแนวทางแก้ไขปัญหา นำเสนอข้อมูลทั้งหมดต่อชุมชนเพื่อทำการตรวจสอบ โดยจัดเวทีนำเสนอข้อมูลผู้เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ประกอบด้วยป้าไม้ ส.ส. ปลัดจังหวัดและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง วันที่ 9 มีนาคม 2555 ซึ่งได้ข้อสรุปจากเวทีให้จัดตั้งคณะทำงาน กพร.(คณะกรรมการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ) และการติดตามการจัดตั้งคณะทำงาน กพร. ปัญหาการแก้ไขที่ดินชุมชนบ้านเกาะนก